

DIJİTALİZM YAPAY ZEKÂ VE DİN

Aslan GÜLCÜ, 5 Temmuz 2020

<https://www.islamvemedya.com/dijitalizm-yapay-zeka-ve-din/828/>

Yapay zekâ ile dini bilgi üreten modeller geliştiriliyor... İslâm dünyasında bir robota vatandaşlık verildi... Batıda bir Kilisede robot rahip, Doğuda ise budist tapınaklarda robot rahipler var...

Bu haberler, yapay zekâ ve dinî alan arasındaki ilişkinin küresel düzeyde etkisinin görüleceğine dair ip uçları veriyor.

Peki, yapay zekâ, dini alan için bir fırsat mı, yoksa tehdit mi? Yapay zekâ teknolojisi, yeni batıl dinler mi ortaya çıkarıyor? Teknoloji ve din arasındaki ilişkiler yapay zekâ ile nasıl bir boyuta geldi? Bilim ve teknolojiye dayalı dinî tasavvurlar mı meydana geliyor?

Prof. Dr. Aslan Gülcü ile bu konuları masaya yatırdık.

Atatürk Üniversitesi Oltu Beşerî ve Sosyal Bilimler Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Aslan Gülcü ile yaptığımız o röportaj:

Yapay zekâ ve robotlar

İslamvemedya.com: Yapay zekâ, ilk etapta, biraz da haberlere bakıldığında robotlarla özdeşleşen bir kavram gibi görülüyor. Yapay zekâ sadece robotlarla mı sınırlı? Nasıl tanımlayabiliriz yapay zekâyı?

Aslan Gülcü: Yapay zekâyı basitçe şöyle tanımlayabiliriz: Dijital teknolojinin insanlardan yardım istemeden bulduğu ve kullandığı akla “yapay zekâ” denilebilir. İşin içerisinde bir teknoloji (aygıt) olacak ve o aygıt çalışmak için insanların komutlarını beklemeyecek. Peki ne yapacak? Ne iş yapacak ise o akli kendisi bulup işine hızlı ve doğru bir şekilde devam edecek. Hatırlarsınız çok önceleri (takriben 20-30 yıl önce) bilgisayar demek kod yazmak demektir, bu aralar da yine söyleniyor çocuklara kod eğitimi verelim diye. İşte bu kod bilgisayara ya da daha genel bir ifade ile dijital aygıtlara yapacağı işi öğreten komutlardır. Bu tür komut bekleyen aygıtlar siz emretmeden bir şey yapmaz. Mesela çok bilinen ve kullanılan word programı aslında ilkel ve aynı zamanda komplike bir robottur. Çalışmak için komut bekler sizden: Dosya aç, satırı sağa yanaştır, başlığı ortala vs gibi. Niçin komut bekler? Çünkü hangi işi nasıl yapacağını bilmiyor, bir zekâsı yok, fakat emir/komut verirseniz nasıl yapılacağını programındaki algoritmada adım adım kayıtlı kodları kullanarak işinizi yapar. Emrederseniz yani tıklarsınız o da

işlerinizi yapar. Yarınki bir zamanda word programına yapay zekâ eklenirse ne olacak? Şu olacak: Siz yazıyı yazıp bitireceksiniz, program başlığı, paragrafı, dipnotu, kalın, italik gibi değişiklik yapılacak yerleri kendisi belirleyip dosyayı kullanıcıya teslim edecek. Dolayısıyla şimdilerde robot demek yapay zekâ demek olmadığı gibi yapay zekâ demek de robot olduğu anlamına gelmiyor.

İslamvamedya.com: Peki, robotlarla ilgili anlayışımızı neler belirliyor o halde?

Aslan Gülcü: Şöyle ki çağımız insanlığının robot tasavvuru; insana benzeyen ya da insanın hareketlerini yapabilen otomatik bir makina anlamındadır. Bu kısmen doğru olmakla birlikte son gelişmeler bize şunu da söylüyor: İnsan hareketlerini taklit etmeyen robotlar da var. Mesela çipler, mikro çipler, program olarak bilinen yazılımlar, özellikle bir problemin çözümü sağlayan uzman yazılımlar ve teknolojik aletler birer robot teknolojisidir. Ayrıca robot ya da robotik alanına saplanmak yapay zekânın varlık ve faaliyet dünyasını anlamada bize kolaylıktan ziyade zorluk da yaşatabilir. Yapay zekâyı asli argümanları ve değişkenleri ile ele alıp incelemek daha doğru bir yaklaşım olacaktır.

“Yapay zekâ, öğrenme sorununu kendi dijital dünyasında çözdü”

İslamvamedya.com: Yapay zekâ, bilgisayar teknolojilerinin ortaya çıkardığı bir kavram. Peki yapay zekâ, teknolojik ilerlemenin yanı sıra toplumsal alanda ne tür sonuçları ortaya çıkaracak?

Aslan Gülcü: Yapay zekâ kavramına, olgusal bütünlüğüne ve nesnel gelişimine bilimsel bir yaklaşımla bakarsak yapı taşlarını ve üzerinde durduğu temelleri anlama şansına sahip olabiliriz. Bir kere tespitiniz doğru, yapay zekâ bilgisayar teknolojilerinin gelişimi ile icat edilen bir kavramdır. Bu kavramı anlamak için müsaadenizle bir başlık açıyorum: İnsanoğlu yıllardır “öğrenme” yi nasıl ve ne surette yapacağını tartışadursun, yeni yöntemler, yeni taksonomiler geliştiredursun neticede öğrenen yani hedef kitlemiz insan olunca, öğrenme insanın nitelik ve niceliğinin sihirli bir uyumuna bağlı olarak değişmektedir ve en iyi formül bu değişimin sonucu olarak da binlerce yıldır bulunamamıştır. Öğrenme-öğretme kuramlarında yapılandırmacı eğitim mi daha başarılı davranışsal model mi daha başarılı? İnsanlık bunu tartışadursun yapay zekâ, öğrenme sorununu kendi dijital dünyasında yani kendi kontekstinde çözdü.

İslamvamedya.com: Nasıl yani, biraz daha açar mısınız lütfen?

Aslan Gülcü: Şöyle ki bir eşyanın sadece bir-iki cm ebadındaki ya da daha küçük bir parçasını ya da kenarını gösterince o maddenin mesela bıçak olduğunu bulup söylüyor. Konuyu daha da

derinleştirirsek yapay zekâ, bir insanın ya da bir canlı/cansız, bir varlığın en küçük bir parçasını yani alameti farikası (ayırt edici) olacak bir özelliğini öğrenip o cismi tanıma kapasitesine sahip. Ne demek bu? Bu şu demek, sizin resminizi çekiyor, gözünüzün iç yapısında bir nanometre alandaki sinir yapısını, sizi tanımak üzere, sizin için şifreliyor. Dünyanın neresine giderseniz gidin sizi gördüğü anda tanıyor. Yani artık sizi öğrendi. Bununla da yetinmiyor tabii ki, bu özelliğiniz ilerde kaybolursa 2-3-4...devamla milyonlarca özelliğinizi bilmeye kadar devam ediyor; sizi tanıyabileceği yedek özelliklerinizi de keşfediyor, ta ki ne zamana kadar? Kendi kendine soruyor, benim bu kişiyi tanımamı engelleyecek bütün seçenekleri ortadan kaldırdım mı? Evet kaldırdım diyor, işte o zaman sizi tanımlama ve tanıma işini bitirmiş oluyor. Ezcümle öğrenme kabiliyeti çok yüksek; çünkü unutmuyor, karşılaştırarak kesin çözüm buluyor, düşünerek bütün olası sonuçları buluyor, karakter, ses, resim, piksel, yaşam standardı vb analizleri yaparak bu sonuçlardan hangisi/hangilerini seçebileceğinize dair tahminleme yapıyor, gelecek açısından bütün sonuçları fayda-maliyet, işgücü, iş yükü, sürdürülebilirlik, çeşitlilik, evrensellik gibi insani değerlerle ifade edebiliyor.

“Dünya, dijital kölelik toplumuna doğru hızla ilerliyor”

10 yıl sonra sizin ne olacağınızı ne olamayacağınızı olabilme yüzdeleri ile veriyor. Mesela oturduğumuz şu odanın 20 yıl sonraki halini öğrenmek istediğimizde binanın yaşını, bu ildeki binalaşma ve imar durumlarını, olası depremleri, benzer büroların değişim ve yenileşme oranlarını ve daha sayamayacağımız milyarlarca seçeneği bu konuda son sözü söyleyecek sahanın uzmanları gibi çıkarımlar yapan uzman sistemlere sorup cevap vermektedir. O halde toparlarsam, yapay zekâ toplumsal alanda da kişisel alanda da aynı işi yapacak. Öğrenecek ve öğretecek. Öğrenme ve öğretme insanoğlunun en kadim problemi. Peki yapay zekâ bu probleme cevap vermiş olacak mı?

Hayır tabii ki, çünkü- konuşmamızın ilerleyen kısmında da konuşacağız- dinler de insana öğrenme ve öğretme kapılarını açarak dünya ve ahiret mutluluğunu sağlamayı vaad etmektedir. Sorunuzun son kısmına da biraz değinmek istiyorum, toplumsal alanda ne tür sonuçlar ortaya çıkacak diye sordunuz. Tabii ki bir kehanette bulunmam mümkün değil, sonucu kestirmek açısından. Ama çarşambanın gelişi perşembeden belli ise dünyamız, yapay zekâ teknolojileri krallığının hüküm ferma sürdüğü dijital kölelik toplumuna doğru büyük bir hızla yuvarlanmaktadır diyebilirim.

“Yapay zekâ, bir din haline mi dönüştürüldü?”

İslamvemedya.com: Bu noktada, “yapay zekâ dini” olgusundan söz ediyordunuz, bir yazınızda. Yapay zekâ teknolojisi bir din haline nasıl dönüşür veya dönüştü mü?

Aslan Gülcü: Hemen söylememde fayda var, ben akademik anlamda bir din bilimcisi değilim. Çok isterdim din bilimleri de çalışmak; ama bu geçişkenliği sağlayamadım. Evet, bir çalışmamda yapay zekânın insanlığın her dinamiğini etkileyeceğini ve bunun içinde “din” olgusunu da etkileyerek hegemonyası altındaki insanların dinini de yapay zekânın oluşturacağını söyledim. Bu etki iki taraflı bir yapıya sahip: Hem yapay zekânın kendisi bir din olarak karşımıza çıkmakta, hem de yapay zekâ marifetiyle “dini emirleri” ihtiva eden bir inanç sistemi geliştirilmekte. Kendisinin bir din olması, genel anlamda insan ve dünya tasavvuru içermesi ve bir sistem önermesi itibarı ile. Ama insanlar daha çok ikinci kısma teşnedirler. Şöyle ki yapay zekâ, değişen dünya tasavvuru projeksiyonunda insanoğlunun aklının ve sezgisel yanının tatmini için “akli ve ruhani” argümanlarla mükemmelleştirilmiş en optimal metni hazırlayarak “yapay zekâ dininin kitabı” olarak kutsallaştırdığı bir metni belki de beyin çipleri vasıtasıyla zihinlere inzal (download) edecektir. Mantıksal ve semantik olarak şüphe içermeyen bir metin olacağı açıktır, zira yapay zekâ insana kendini nakısa ettirmez/ettirmemeye çalışır. Ne kadar mükemmel olursa olsun biz inancımız gereği yine “şüpheli” olarak etiketleyeceğiz o metni, çünkü hiç şüphe olmaması “bilimin yapısına” ters olacaktır. Ayrıca gelecek tahminlemesi bakımından insan aklının erişemeyeceği bir bilgiye ve va’z etme üstünlüğüne sahip olacak yapay zekâ dini. İnsanın geçmişi ve geleceğini öğrenme merakını (tabi bu merak gizemler, sırlar, kendi durumunun ne olacağı gibi esrar atfettiği durumların öğrenilmesini de içerir) bilimsel çıkarsamalarla yapan bir dine tabi olma aklın kolay kolay dayanabileceği yani reddedebileceği bir şey olmasa gerek. Neticede bugünkü teknolojilerle uslandırılmış çağdaş akıl herhalde bu dine kolayca adapte olabilir. Bu bakımdan “dünya ile beraber olma, çağdaş düşünceyi kavrama, yaşama, anlama” gibi türedi bulaşık düşünceler aslında geleceğin kölelik düzenini inşa etme işinden başka bir şey değildir. Bilim, teknoloji, çağdaşlık, yeni düşüncelere kapı açma gibi sunulan her hareket bu bahsettiğim amaca hizmet eden ve maalesef bugün çok masum görünen zehirli çiçeklerdir.

Yapay zekânın kutsal kitabı (!)

Evet yapay zekâ dininin dinamiklerine tekrar dönersek, kişi geleceğini, mesela 40 yıl sonraki halini %1 hata payı ile söyleyen bir kutsal metnin o yıllarda hüküm süren sosyal düzende ne kadar inandırıcı olacağını şimdiden bizim tahmin etmemiz zor, ama yapay zekâ bunu da hesaplar ve tedbirini alır. Belki her insan için ayrı bir kutsal kitap hazırlar yapay zekâ. Yani bize göre

“şirk” bireysel ve bilimsel olarak tasdik edilecek. Her kişi bir tanrı, bir peygamber ve bir ümmet olacak. Her geçen gün, değişen her paradigma sonrası yenilenen din, versiyon değişikliği olarak kişiye sunulacak. Geleneksel dinlerin kadim ayetlerini yenilikçi ve gelecek perspektifi açısından bilimsel buluşlarla harmanlayıp kusursuz tasarım ve ifade tarzı ile sunması karşısında bugün olduğu gibi yarın da buna direnip dayananlar, kanaatimce “imanlarını her türlü şirkten, heva ve hevsten arındırmış gerçek mü’minler” olarak kalacaklardır. Bu korkunç ve dayanılmaz, ya da karşı durulamaz bir şey değil. Zira ben, resmettiğim bu inanma seremonisi tablosunu insanoğlunun her çağda yaşadığına ve yaşayacağına inananlardanım, çünkü henüz kıyamet kopmadı ve biz ağaç dikmeye devam ediyoruz.

Dijitalizm ve Din

İslamvemedya.com: “Yapay zekâ dini” olgusunun iki tarafı var yani. Biri teknoloji, diğeri de din. Bu iki alanı birleştiren ne oldu? Batıda insanın metafizik arayışının bir sonucu olabilir mi?

Aslan Gülcü: Sorunun cevabını bir kelimeyle veriyorum: Dijitalize etmek! Yani iki alanı birleştiren, yani teknoloji ve dini birleştiren olgu dijitalizmdir. Geçirgenliğe bakılırsa din, dijitalleşerek teknoloji içinde kaybolmaya başlamıştır. Olan şudur aslında, İslam da dâhil bütün kadim dinler eriyerek ya da buharlaşarak yani dijitalleşerek teknolojinin datası olmaya başlamıştır. Bu bahsettiğiniz birleşme değil, erime, buharlaşma ve kaybolmadır ne yazık ki. İşte bu son haldeki karışıma ben yapay zekâ dini diyorum. Birleşme olayını metafizik bir merakın tecellisi olarak da görmediğimi söylemek isterim. Zira dijitalizm, dijital hedeflerden başka bir amaç gütmeyi, hep kendine hizmet eder. Burada büyük balık dijitalizm olduğu için bu hükmü söyleyebiliyorum. Metafizik arayış dediğiniz olgu aslında fizik alemin bir sorunsalıdır. Dijitalizmin metafizik gibi bir sorunu, arayışı yoktur. Olsa olsa post-dijitalizm başlığı altındaki benzer problemler gündeme gelebilir.

Yapay zekâ ve onun dini, bütünleşik bir yapıdır

İslamvemedya.com: “Yapay zekâ dini”nin kuralları, kaideleri ve yaptırımları neler olacak sizce?

Aslan Gülcü: Basitçe söylemek gerekirse klasik her dinin bir inanç sistemi (akidesi) bir de uygulaması (ilmihali) vardır. İnanç sistemi isimleri-sıfatları, varlığı ve buyrukları itibarıyla aşkın bir varlık olarak Tanrı/Tanrılarını tanımlanır. İlmihal bilgilerinde ise inanan bireyin yapması ve yapmaması gereken fiiller, sözler ve zikirler emredilir. Yapay zekâ dinine klasik din bakış açısı

ile bakarsak dediğiniz “kural, emir, yaptırımlar” gibi bizim anladığımız; fakat gelecekte olmayacak ve anlaşılmayacak emirler manzumesine bir cevap bulmamız mümkün olmayacaktır. Çünkü yapay zekâ ve dini (bütünleşik bir yapıdır) kuralları, emirleri, sosyal, bireysel yeterlilikleri yerine getirme noktasında kişiye bir özgürlük vermeyecektir. Şöyle bir örnek ile anlamaya çalışalım. Bugün herhangi bir mabedi bombalamak mümkün müdür? Evet mümkündür. Meşruluk anlamında söylemiyorum; dünyanın her yerinde bu tür terör hareketlerini görüyoruz. Peki yapay zekânın fişini çekip durdurmak, iptal edip çöp kutusuna atmak mümkün müdür? Hayır mümkün değildir. Yapay zekâ, bir teröristin o fişi çekeceğini bildiği için (bu bilme ezeli ve ebedi anlamda değil, düşünerek, aklederek bulma sonucu bilme) kendini yani kendi yazılımını birkaç milyon yerde ve her biri değişik şifrede depolayarak garantiye almıştır. Hem dışsal yani fiziksel tehditlere karşı hem de yazılımsal olarak yani içsel tehditlere karşı tüm önlemlerini almış vaziyette inananlarını beklemektedir.

Yapay zekâ dininin kuralları

Dinin kuralları, sistemin kuralları anlamına gelmektedir. Yapay zekânın sosyal-toplumsal-bilimsel kuralları kişiler tarafından değiştirilemez olacaktır. Çünkü kişilerin akletmesinden çok daha önce ve daha doğru olarak yapay zekâ bunu bulup sistemini güncelleyecektir ve insan bu noksanlığı bulup değiştirmek, isyan etmek, düzene baş kaldırmak, devrim yapmak gibi bir hareketlere girişmeyecektir. Girişenlere, girişmeyi düşünenlere ise bu işin maliyetini sistem peşin olarak söyleyecektir. Kişisel bazda iyi insan, iyi vatandaş yetiştirmek temelinden bakıldığında bahsettiğim yapay zekâ dininin kitabı kişisel mutluluk ve inanma düzeylerini kişiye göre ayarlayacaktır. Her kişiye verilecek özel kitapta bireysel mutlu olma, bireysel inanç düzeyini geliştirme, kişisel yeterliklere göre insancıl hareketler/yardımlar veya nasıl huzurlu olacaksa tavsiye ettiği hareketler, ibadetler o oranda emredilecek. Hatta günlük, günü geçiniz saatlik ve anlık emirler yağdırabilecek! Burayı açmak çok hoşuma gider, anlatmak istiyorum. Mesela Hasan örneğimizde oynasın ve Hasan kendini Müslüman olarak tanımlasın. Yapay zekâ, sabahın 4’ünde namaza kalkan Hasan’a “sen bugün namaz kılma, çünkü psikolojin namaz kılacak modda değil” diyebilecek. Ya da sunulan içkiyi içip içmeme konusunda “vücudun ihtiyacı var” gibi bilimsel dönütler verebilecek. Dolayısıyla sorunuzun cevabı kısaca şöyle ortaya çıkıyor: Yapay zekâ şu an bize bilinmez olan yarınları ve kapalı kutu gibi duran biricik varlığımız vücudumuzun sırlarını biraz bilip biraz tahmin edip “hakimiyeti bilerek” ele geçiren bir tanrı olacaktır. Artık o tanrı ne derse onun emirleri yerine getirilecektir. Bilgi iktidardır demişti Balzac...

Yapay zekânın dini alanda kullanılması fırsat mı, yoksa tehdit mi?

İslamvamedya.com: Peki, yapay zekânın dini hayata tesirlerini bir imkân olarak mı yoksa tehdit olarak mı değerlendirmek gerekiyor, bu konuda görüşleriniz nelerdir?

Evet biraz önce de söyledim. Yapay zekâyı inandığınız dinde de kullanmak isteyebilirsiniz. Yapay zekâ buna bir şey demez, onun için farketmez, öyle bir yobazlığı yok yani, sen Müslüman'sın sana kendimi kullandırtmam demez. Peki kullanırsak ne olur sorusunu soralım: Bu durumda Kur'an'ın içeriğinin anlaşılması, Kur'an'da yeni ilişkilerin kurulması, yeni fikirlerin ortaya çıkması kaçınılmaz olur. Burada söylemeye çalıştığım şey ciddi bir şey. Yani alışık olmadığımız, belki şu an inkârını inanç sayıp iman ettiğimiz bazı konular ortaya "din" olarak çıkacak. Adamın biri 19 mucizesi ile yıllarca insanları uğraştırdı. Yapay zekâ binlerce mucize bulabilir ve bunu önünüze döker. Ne yapacaksınız? Hangisini kabul, hangisini reddedeceksiniz? Bu buluntuları imanın şartlarına ya da İslam'ın emirleri içine alacak mısınız? Yani tehdit veya kolaylık olduğuna o zamanki âlimler karar verilebilir, bu konuyu teknoloji bilen din âlimleri daha sağlıklı değerlendirecektir, ya da bir komisyon. Bir matematikçi olarak bugün 19 mucizesi olarak ortaya konulan şarlatanlığı reddettiğim gibi gelecekte de bu red/kabul devam edecektir.

Diğer taraftan da yapay zekâ kendi oluşturduğu dini ile de meydan okuyacağı için diğer dinlere inananlar dinlerini terkedecek, aşikâr bir şey bu! Mesela bilimsel düşünmeyi erdem sayan insanların çoğu yapay zekâ dinine inanmakta zorluk çekmeyeceklerdir. Bu durum diğer dinler açısından (tabii ki İslam açısından da) bir tehdit olarak algılanacaktır. İslam açısından değişen bir şey olmayacağını düşünüyorum. Şirk mücadelesi her zaman vardı, gelecekte yapay zekâ ile de devam edebilir. Çünkü duruma göre inanç tesis etmenin doğru olmadığına inanıyorum.

Dinî hayatı "çipler" mi yönetecek?

İslamvamedya.com: Bir başka noktaya geçmek istiyoruz. Sizin de bildiğiniz gibi, Batıda kimi ülkelerde, insanlara çip takılıyor. Çipler aracılığıyla gündelik hayattaki kimi uygulamalara kolaylık sağladığı düşünülüyor. Ne dersiniz? Mikroçip teknolojisi, yapay zekâ da olduğu gibi, dini hayatı yönlendirme potansiyeline sahip mi?

Aslan Gülcü: Ben çip veya mikroçip teknolojisinin insan bedeni ile o bahsettiğiniz yüksek iletişim düzeyinde bağlantı kurması konusunda daha fazla emeğe ve zamana ihtiyaç olduğunu düşünenlerdenim. Bunu söyleyenler insan anatomisini, hücre yapısını ve bağlantının hangi düzeyde olacağı bilmeyen popüler bilim magazincileridir. Bugünkü bilgilerle sorduğunuz soruya cevap verip hüküm inşa etmek zor görünüyor. Çipin kontrol ettiği veya çip ile kontrol edilen bir insan hür bir insan değildir. İradesi özgür olmadığı gibi, deneyimlemesi, akletmesi, niyet ve

hareketini herhangi bir ektiden uzak olarak yapması söz konusu değildir. Bu haliyle özgürlük ve sağlıklı olma konusu devreye girmektedir. Çocuklar akil baliğ olunca çip taktırp namaz kılmayı temin etmek çipin işi. İnsanı 24 saat kontrol ederek hiç günah işettirmemek de mümkün. Dini hayat çip ile bu şekilde yönlendirilecekse çipli insanların takvasına, bilgisine yetişmek mümkün olmayacaktır. “Rablerine gönülden boyun eğenler” ayetini hatırladım şimdi, görünen o ki yapay zekâ bizi sarıp çevrelemeden İslam’ın ne olduğu-olmadığını yapay zekâ aklına karşı temellendirmemiz gerekmektedir.

Yapay zekâ ve dinî uzman sistemler

İslamvemedya.com: Son olarak, İslam dünyasında bir robota vatandaşlık verildiğini; yapay zekâ ile dini bilgi üreten modellerin geliştirildiğini görüyoruz. İslam dünyasındaki bu gelişmeleri nasıl anlamak gerekiyor? Müslümanların yapay zekâyâ karşı yaklaşımı nasıl olmalı?

Aslan Gülcü: Vatandaşlık alan robotu tebrik ederim, vatandaşlık dini bir vecibe değildir, sosyalleşme anlamında güzel bir adımdır. Demek ki devletler vatandaşlığa alma konusunda robotlara daha ılımlı bakıyorlar. Yapay zekâ ile dini bilgi üretme konusunda şunu söyleyebilirim: Yapay zekâ şüphesiz insanlardan kat kat fazla bilgi ve özelde dini bilgi üretir. Üretilen sayısız bilginin hangilerinin kullanılabilir; hangilerinin kullanılamaz olduğunu tespit etmek için bir “dini uzman sisteme” ihtiyaç olacaktır. Dini uzman sistem şunu yapar: Evvela şu ana kadarki din bilginlerinin sistematik yaklaşımlarını öğrenir ve daha sonrasında ise şu ana kadar sistematize edilmemiş yeni yaklaşımları sunar. Bunu sunarken de ‘yapay zekâyâ kadarki döneme kadar fetva şununla bununla verilir’ der. Ardından döner ‘yapay zekâdan sonra fetva budur’ der. Bugün Big Data –büyük veri konusu konuşuluyor. Big datayı elde eden ve yöneten gelecekte her şeyi yönetecek. Din-big data ilişkisi var mıdır, kurulmalı mıdır, tartışılabilir. Yapay zekâda big data kullanılmaktadır. Din, big data kapsamında sorulan her soruya cevap verecek midir? Çok soru çok cevap demektir. Din, çok soru-çok cevaba açık mıdır veya açık hale getirilebilir mi?

Gelecekte ortaya atılacak her soruya cevabı Diyanet Teşkilatı gibi kurumsal ya da dini yapılar değil yapay zekâ verecektir. Bu önemli ve güzel sorunuza cevap olarak şunu söylüyorum, kamu ya da özel sektörde Üniversiteler, İlahiyat Fakülteleri, Diyanet İşleri Başkanlığı başta olmak üzere STK, vakıf, dernekler, cemaatler acilen bir araya gelerek yarınlar için örgütlenme biçimlerini ve eğitim/çalışma düzenlerini değiştirmelidirler. Hz. Peygamber (as) gelecek tasavvurunu inananlarının ihtiyaçları üzerine bina etmiştir. Üzülerek söylüyorum ama söylüyorum, Müslümanlar, mevcut, alışlagelen, zihinsel, bilimsel teşkilât yapılarını donduran bu eğitim

modelinden vazgeçerek Müslüman dünya tasavvuru vizyonu ile yapay zekâ, big data üzerinde kafa yormalıdır. Devasa bütçelerle yapılan günü geçmiş ve faydasız seremonileri terkedip geleceğe bakış adı altında yeni projelere başlanmalıdır. Buradan ilgisine davette bulunmak istiyorum, ben varım.

İslamvemedya.com: Teşekkür ederiz, eklemek istediğiniz başka hususlar var mı?

Aslan Gülcü: Ben de teşekkür ederim bu fırsatı verdiğiniz için. Ulaşmak isteyen arkadaşlarım için aslangulcu@gmail.com eposta adresimi arz ederim.